

Λάρρυ Κέρνυ

Η Μετάφραση

Μετάφραση, Άγγελος Σακκής

Μιλούσα με τον Μπέν Χόλαντερ γιά τη μετάφραση γενικά και μου είπε παρεπιμπτόντως «Νομίζω ότι όλοι πρέπει πρώτα να αποδείξουμε ότι είμαστε ικανοί να μεταφράσουμε απο Αγγλικά σε Αγγλικά.»

Αυτό μου έγινε έμμομη ιδέα. Άρχισα λοιπόν και γω να μεταφράζω απο Αγγλικά σε Αγγλικά, και ένα βιβλίο προέκυψε σχετικά γρήγορά, σε μιά-δυό μέρες, και στο τελικό του σχήμα είχε και ποιήματα από άλλες γλώσσες, όλα σε κάποια απόδοση χωρίς αναφορά στο πρωτότυπο. Η προσπάθεια ήταν όχι να αντιγράψω το συγκεκριμένο αντικείμενο που ήταν το πρωτότυπο, αλλά να παρουσιάσω τις μεταφράσεις που προέκυψαν κάπως σαν ποιήματα που μεταφέροντας την ουσία άφησαν τα πρωτότυπα να πέσουν, σαν νεκρά φύλλα που πέφτουν απ' το δέντρο. Θεωρώ ως γεγονός ότι η ουσία ενός ποιήματος είναι η ποίηση, και ότι η ποίηση έρχεται και φεύγει όπως το θέλει. Όπως μου είπε κάποτε ο Τζακ Σπάϊσερ, «δεν υπάρχουν καλά ποιήματα και κακά ποιήματα—υπάρχουν μόνο ποιήματα και μη-ποιήματα».

Η πρόσβασή μου προς το ποίημα (ή μάλλον η πρόσβασή του σε μένα) άρχισε με τα μήλα να πέφτουν στην αρχή του ποιήματος του Λώρενς «Πλοίο Θανάτου». Ακόμα τα βλέπω τώρα, και σ' όλα τα χρόνια που πέρασαν έχουν εκταθεί σε πολλά σχήματα.

Έχω λοιπόν μεταφράζω ασταμάτητα.

Όταν σκέπτομαι τώρα για τη μετάφραση σκέπτομαι περισσότερο για μεταβιβάσιμη ουσία παρά για μιά περίπτωση τέχνης και για πολλούς λόγους σκέπτομαι ότι οι πιό πολύτιμες παραδοσιακές μεταφράσεις είναι οι υποσημειώσεις γραμμένες σε προζα στις παληές εκδόσεις Πένγκουιν.

Γιά μένα η τέχνη είναι μιά απελπισμένη ευκολία (ή μιά δυσκολία όταν ξεχωρίζει ένα ακροατήριο και προσπαθεί να το δελεάσει). Απαιτεί την προσοχή μιάς ολόκληρης ζωής σε ζητήματα που το ποίημα αυτό καθ'εαυτό, όπως προτιμα να παρουσιάζεται, τα εξουδετερώνει με ευκολία. Πρέπει να είναι κανείς ικανός, όμως, και η έντονη, υπαινικτική απτότητα που η τέχνη επιτρέπει έχει βοηθήσει πολλά ποιήματα να βγουν στο χαρτί. Όπως επίσης και το διάβασμα του ποιητή, το πάθος, το πείσμα, η μανία, η εξάντληση και τελικά

η άρνησή του να μνηθεί.

Η υπόθεση, τελικά, είναι να μπορεί κανείς να πεί αυτό που το ποίημα θέλει να πεί όταν το ποίημα θέλει να το πεί, και ως προς την εκτέλεση, αυτά που απαιτούνται είναι όλα αυτά που μπορεί κανείς να χωρέσει στο μυαλό του συνδεδεμένα με μιά προθυμία να τ' αφήσει να φύγουν. Έτσι λοιπόν δεν νομίζω μόνο ότι έχω υποχρέωση να αποδώσω τα συγκεκριμένα στολίδια της τέχνης ενός ποιήματος απο μιάν αλλη γλώσσα, αλλά νομίζω επίσης ότι η μόνη σημαντική μετάφραση περιγράφει το ποίημα (ή ποιήματα) που το πρότυπο έχει αφήσει πίσω. Η εμπειρία ενός ποιήματος, σε αντίθεση με ένα μη-ποίημα, είναι η ποίηση. Η στιχουργία είναι κάτι διαφορετικό, και υπάρχουν πολλοί πασίγνωστοι, καλομελετημένοι και καλογραμμένοι στιχοι που είναι πρόσφοροι για παραδοσιακή μετάφραση (η οποία ποτέ δεν λειτούργησε και παρα πολύ καλά, αλλά αυτό είναι άλλο θέμα).

Αυτό που θέλω να πω είναι ότι ο σκοπός ενός ποιήματος είναι η μετάδοση της ποίησης και ότι η ποίηση είναι καθαρό περιεχόμενο του οποίου η παρουσίαση απαιτεί μιά αρχική πράξη μετάφρασης από ένα συννεφο άγνοιας προς ένα σύννεφο κινούμενων λέξεων. Απαιτεί να δώσεις όλα ότι έχεις και δεν έχεις τα οποία και χρησιμοποιεί, αλλά το αποτέλεσμα δεν είναι ποτέ ανάλογο με την εμπειρία. Έτσι το να προσπαθείς να επαναλάβεις ότι δεν μπορεί παρά να είναι μιά αποτυχία, όσο κοντά και να έφτασε σε επιτυχία, μου φαίνεται σαν ένα μάταιο παιχνίδι και προτιμώ καλύτερα ν' αφήνω το ποίημα να κάνει αυτό που κάνει καλύτερα απ' οτιδήποτε και που είναι το να αναπαράγει τον εαυτό του. Το περιεχόμενο ενός ποιήματος θα είναι πάντοτε αμεταβίβαστο σε κάποιο επίπεδο—κάτι που είναι και το πάθος της ποίησης και το φάσμα της Γνώσης.

Δεν εννοώ καμιά έλλειψη σεβασμού για τα πρότυπα ποιήματα, για τους παραδοσιακούς μεταφραστές ή ακόμα και για τη στιχουργία, αλλά η εμπειρία της ποίησης είναι η εμπειρία ότι εδώ κάτι συμβαίνει. Με κατεύθυνση αυτό το στόχο, μιά μετάφραση θα πρέπει επίσης να είναι κάτι που συμβαίνει. Το γεγονός πρέπει να συνεπάγεται τη ζωντανή στιγμή, ή κάποια απόδειξη του παρόντος σε σχήμα φάσματος, ή ένα γεωγραφικό ρήγμα σ' ένα διάδρομο μεταξύ δύο δωματίων γεμάτων φωνές, αλλά πάντα θα είναι ταυτοχρόνως και πραγματικό και πλασματικό και θα απαιτεί λέξεις που δυστυχώς δεν είναι διαθέσιμες.

Μιά επιτυχημένη μετάφραση θα ανοίξει τις φευγαλέες πόρτες στα πρότυπα. Μερικές φορές το τοπίο θα είναι διαφορετικό, αλλά τι καλύτερο απ' αυτό? Νομίζω ότι για να διαμαρτύρωμαι για μία μετάφραση θα έπρεπε να πάρω το εύθραυστο εγώ μου πολύ πιο σοβαρά απ' ό τι του αξίζει. Σε θέματα τέχνης, Κύριος οίδε, έχω ξοδέψει αρκετό από το χρόνο μου, αλλά σε θέματα ποίησης υπάρχει μόνο μία στιγμή, κι αυτή είναι ήδη στο παρελθόν.

Η γυναίκα μου επισημαίνει ότι η επαγωγή εδώ είναι ότι μόνο ποιητές μπορούν να μεταφράσουν ποίηση και μολονότι θα μπορούσα να κάνω τον έξυπνο και να πώ, ε, ναι, στην πραγματικότητα δεν μπορώ να απαντήσω στην ερώτηση γιατί μου φαίνεται ότι αν και το έντονα δημοκρατικό καλούπι του μυαλού μου απορρίπτει τον υποφώσκοντα Καλβινισμό, υπάρχει ουσία σ' αυτή την ιδέα.

Αλλά έχω ήδη αναφέρει την άρνηση να μνησθή κανείς και να γίνει μελος και μέρος κάποιας δομής, είτε η αρνηση είναι δημόσια είτε ιδιωτική και κρυφή, και υπάρχει ουσία επίσης και σ' αυτό, λες και το ποίημα αναγνωρίζει το διαθέσιμο μονήρες άτομο και προχωράει αναλόγως. Αλλά επίσης νομίζω ότι για κάθε άνθρωπο υπάρχει κάπου ένα ποίημα που θα τον ανοίξει τελείως και θα τον αφήσει άφωνο με την ανάγκη να μιλήσει, και σ' αυτό το επίπεδο ο καθένας είναι ικανός, όσο απίθανη κι αν φαίνεται στην επιφάνεια αυτή η ικανότητα. Κάποιος τύπος σ' ένα μπαρ μου είπε κάποτε ότι υπάρχει ένα ποίημα που πίστευε ότι ήταν το πιο όμορφο πράγμα που είχε ακούσει ποτέ. Τον ρώτησα ποιό ήταν και μου έδωσε μία αυτοσχέδια ερμηνεία αυτού που λέει «όπου πας και γω θα πάω...» και η ερμηνεία του, μέσα στο θόρυβο και τα φώτα και τη μυρουδιά της μπύρας, ήταν ένα απ' τα πιο όμορφα πράγματα που έχω ακούσει ποτέ. Το είχε μεταφράσει, επιτρέποντας στο ποίημα να τιγυρίζεται όπως ήθελε μέσα στο μυαλό του. Δεν γίνεται τίποτα καλύτερο, είχα σκεφτεί τότε.

Μετάφραση, Άγγελος Σακκής, 21 Ιουλίου 2015.